Projekt

ŠABLONY NA GVM

Gymnázium Velké Meziříčí

registrační číslo projektu: CZ.1.07/1.5.00/34.0948

IV-2 Inovace a zkvalitnění výuky směřující k rozvoji matematické gramotnosti žáků středních škol

ODCHYLKY PŘÍMEK A ROVIN ŘEŠENÉ ANALYTICKOU METODOU

Autor	Iva Kašparová
Jazyk	čeština
Datum vytvoření	4. 10. 2013
Cílová skupina	žáci 16 – 19 let
Stupeň a typ vzdělávání	gymnaziální vzdělávání
Druh učebního materiálu	vzorové příklady a příklady k procvičení
Očekávaný výstup	žák ovládá odchylky dvou přímek, přímek a rovin a dvou rovin, počítá jejich velikost a umí je aplikovat při řešení úloh
Anotace	materiál je vhodný nejen k výkladu a procvičování, ale i k samostatné práci žáků, k jejich domácí přípravě, velké uplatnění najde zejména při přípravě žáků k maturitní zkoušce

ODCHYLKY PŘÍMEK A ROVIN ŘEŠENÉ ANALYTICKOU METODOU

Příklad 1

Určete odchylku zadaných útvarů:

a) **p = {[2;3;t], t∈R},q = {[s;0;-s], s∈R}**
b) **p = {[t;t;0], t∈R}, α: x - y = 0**
c) **α: x - y + 9 = 0, β: y - 11 = 0**

Řešení:

a) Nejprve určíme směrové vektory přímek p a q: $\vec{u}_p = (0;0;1), \vec{u}_q = (1;0;-1).$

Vypočítáme odchylku směrových vektorů obou přímek:

$$\cos\varphi = \frac{\left|\vec{u}_p . \vec{u}_q\right|}{\left|\vec{u}_p\right| . \left|\vec{u}_q\right|} = \frac{|0+0-1|}{\sqrt{1}.\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{2} \Rightarrow \varphi = 45°$$

Odchylka přímek p a q je 45°.

b) $\vec{u}_p = (1;1;0), \vec{n}_\alpha = (1;-1;0)$

Pro odchylku normálového a směrového vektoru platí:

$$\sin\varphi = \frac{\left|\vec{u}_p . \vec{n}_\alpha\right|}{\left|\vec{u}_p\right| . \left|\vec{n}_\alpha\right|} = \frac{|1-1+0|}{\sqrt{2}.\sqrt{2}} = 0 \Rightarrow \varphi = 0° \Rightarrow p \parallel \varphi; P[0;0;0] \in p \wedge P \in \varphi \Rightarrow p \subset \varphi.$$

Přímka p tedy leží v rovině α.

c) $\vec{n}_\beta = (0;1;0), \vec{n}_\alpha = (1;-1;0).$

Pro odchylku dvou normálových vektorů platí:

$$\cos\varphi = \frac{\left|\vec{n}_\alpha . \vec{n}_\beta\right|}{\left|\vec{n}_\alpha\right| . \left|\vec{n}_\beta\right|} = \frac{|0-1+0|}{\sqrt{1}.\sqrt{2}} = \frac{\sqrt{2}}{2} \Rightarrow \varphi = 45°$$

Odchylka rovin α a β je 45°.

Příklad 2

Je dán pravidelný čtyřboký jehlan ABCDV, velikost podstavné hrany a = 6 a výška jehlanu v = $3\sqrt{2}$ **.**

Zjistěte odchylku hrany AV a roviny podstavy.

Řešení:

Zvolíme vhodně soustavu souřadnic tak, že A[0;6;0], B[6;6;0], C[6;0;0], D [0;0;0], V[3;3; 3√2*].*

Směrový vektor AV je $\vec{u} = \left(3;-3;3\sqrt{2}\right)$*, normálový vektor podstavy tj. vektor kolmý k podstavě dané souřadnicovou rovinou xy je vektor* $\vec{n} = (0;0;1)$.

Odchylku tedy vypočítáme:

$$\sin\varphi = \frac{\left|\vec{u}\,.\,\vec{n}\right|}{\left|\vec{u}\right|.\left|\vec{n}\right|} = \frac{\left|3\sqrt{2}\right|}{\sqrt{1}.\sqrt{36}} = \frac{\sqrt{2}}{2} \Rightarrow \varphi = 45° .$$

Odchylka hrany AV od roviny podstavy je 45°.

Příklad 3

Určete velikosti vnitřních úhlů trojúhelníku ABC, je-li A[0;1;2], B[1;2;3], C[1;0;0].

Řešení:

Určíme směrové vektory stran trojúhelníku:

$$\vec{u} = B - A = (1;1;1)$$
$$\vec{v} = C - A = (1;-1;-2)$$
$$\vec{w} = B - C = (0;2;3)$$

Úhel α u vrcholu A má velikost

$$\cos\alpha = \frac{\vec{u}\,.\,\vec{v}}{\left|\vec{u}\right|.\left|\vec{v}\right|} = \frac{1-1-2}{\sqrt{3}.\sqrt{6}} = \frac{-2}{3\sqrt{2}} \Rightarrow \varphi = 118°08'$$

Úhel u vrcholu B:

$$\cos\beta = \frac{-\vec{u}\,.-\vec{w}}{\left|-\vec{u}\right|.\left|-\vec{w}\right|} = \frac{2+3}{\sqrt{3}.\sqrt{13}} = \frac{5}{\sqrt{39}} \Rightarrow \varphi = 36°48'$$

A dopočítáme úhel γ ***=180°- (α + β)=180°- (118°08’ + 36°48’) = 180° - 154°56’ = 25°04’.***

Úlohy k procvičení:

1) Najděte rovnici přímky q, která prochází bodem X[-3;0] a od přímky p: $\sqrt{3}$ x + 3y +5 = 0 má odchylku 60°.

[$q_1: x+3=0, q_2 . x-\sqrt{3}y+3=0$ *].*

2) Určete velikosti vnitřních úhlů trojúhelníku, jehož strany leží na přímkách o rovnicích: x + 7y + 11 = 0, x - 3y -1 = 0, 3x + y - 7 = 0.

[α=26,57°,β=63,43°,γ=90°].

3) Vypočítejte odchylku roviny α: 2x + 2y - z- 8 = 0 a roviny určené osami x a y.

[γ = 70°32′].

4) Napište rovnici roviny σ, která prochází průsečnicí rovin α: x - y + 1 = 0 a β: 2x + y + z = 0 a zároveň je kolmá k rovině γ: 2x + y - z + 3 = 0.

[σ: 2x - 5y - z + 4 = 0].

Použité zdroje a literatura:

KOČANDRLE, Milan a Leo BOČEK. *Matematika pro gymnázia*: *Analytická geometrie*. 2. upravené vydání. Praha: Prometheus, 1999. ISBN 80-7196-163-9.

PETÁKOVÁ, Jindra. *Matematika*: *příprava k maturitě a přijímacím zkouškám na vysoké školy*. 1. vydání. Praha: Prometheus, 1999. ISBN 80-7196-099-3.

BUŠEK, Ivan. *Řešené maturitní úlohy z matematiky*. 1. vydání. Praha: SPN, 1985. ISBN 14-639-85.